

Жмурко Н.В., Стаховская М.И. Анализ уровня финансовой автономии местного самоуправления в Украине

Рассмотрены основные положения финансовой автономии местного самоуправления в Украине. Одновременно с этим определены признаки автономии в контексте местного самоуправления, а также организационно-правовые основы ее существования. Исследована система количественных показателей финансовой автономии местных органов власти. Рассчитаны и проанализированы показатели финансовой автономии с предоставлением их характеристики. Выявлены проблемные аспекты обеспечения финансовой автономии, в частности сделан акцент на недостаточном уровне финансовой автономии местного самоуправления для выполнения своих полномочий. Предложены пути решения имеющихся проблем.

Ключевые слова: органы местного самоуправления, финансовая автономия, количественные показатели финансовой автономии.

Zhmurko N.V., Stakhovska M.Y. The Analysis of the Level of Financial Autonomy of Local Self-government in Ukraine

Some main issues of the financial autonomy of local self-government in Ukraine are described. The signs of autonomy in the context of local self-government are simultaneously identified, as well as organizational and legal basis of its existence. The system of quantitative indicators of financial autonomy of local authorities is studied. The regularities of financial autonomy with providing their characteristics are analysed. Some problematic aspects of ensuring financial autonomy, in particular the emphasis on the insufficient level of financial autonomy of local self-government to carry out its authority are identified. Solutions to existing problems are proposed.

Keywords: local self-government, financial autonomy, quantitative financial autonomy, authority.

УДК 330.[3+322]

Ст. викл. О.М. Кушнірчук-Ставнича – Львівський інститут економіки і туризму

ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ: РЕАЛЬНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ

Визначено раціональне використання та охорону туристичних ресурсів як пріоритетний напрямок сучасної туристичної політики Карпатського регіону України. Охарактеризовано інвестиційні преференції в досліджуваному регіоні. Систематизовано та згруповано в розрізі областей актуальні інвестиційні пропозиції щодо використання та розвитку туристичних ресурсів Карпатського регіону. Висвітлено шляхи покращення використання наявних у регіоні туристичних ресурсів, зокрема визначено ключові напрямки інвестування, які сприятимуть підвищенню ефективності функціонування туристичної галузі регіону.

Ключові слова: туристичні ресурси; Карпатський регіон; раціональне використання ресурсів; інвестиційні пропозиції; оптимізація.

Наявний сьогодні рівень використання туристичних ресурсів є недостатнім та гальмує розвиток туристичної сфери Карпатського регіону України. Адже від стану використання компонент природи й історико-культурних пам'яток залежить функціонування туристичної індустрії загалом. У сучасних умовах особливого значення набуває урізноманітнення, а також відхід від традиційних до нових та інноваційних форм і способів використання туристичних ресурсів.

Проблематика використання туристичних ресурсів останніми роками перебуває в центрі уваги. У цій площині здійснювали свої дослідження вітчизняні

науковці, зокрема такі географи: О. Бейдик, М. Борушак, В. Кифяк, Ю. Туниця [3, 4]. Використання ж туристичних ресурсів з економічного погляду, проблематика їх інвестування та ефективність залучення у туризм, залишаються поза увагою. Сьогодні в науковому і практичному середовищах спостерігається недостатність методичного інструментарію, який дав би змогу оцінити ефективність використання туристичних ресурсів, рівень їх залучення до різних видів туризму.

Визначення стану та рівня використання туристичних ресурсів є неможливим без чіткого розуміння цього поняття. Переважно під туристичними ресурсами розуміють сукупність природних, кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, соціально-економічних ресурсів, які можна використати з туристичною метою. Основний перелік туристичних ресурсів за видами наведено у табл. 1.

Табл. 1. Види туристичних ресурсів

Група туристичних ресурсів			
	Історико-культурні	Природні	Соціально-економічні
Види ресурсів	археологічні	бальнеологічні	інфраструктурні компоненти
	меморіальні пам'ятки	фітолікувальні	
	пам'ятки учасникам історичних подій	ландшафтні	
	архітектура та пам'ятки містобудування	кліматичні	
	оборонні споруди	пляжні	
	сакральні споруди, культова архітектура	спелеоресурси	
	народна архітектура		
	громадські споруди		
	палацово-паркові ансамблі		
	народні художні промисли		
	музейні ресурси		
фольклор			

Поняття раціонального використання туристичних ресурсів найбільш точно розкриває Л.Ю. Матвічук, під яким розуміє "економне, високоефективне, планомірне використання, яке забезпечує відтворення ресурсного потенціалу, створюючи екологічно безпечні умови для нинішніх та майбутніх поколінь. Своєю чергою, раціональна охорона туристичних ресурсів – це природоохоронні заходи, які забезпечують самовідновлення та відтворення туристичних ресурсів (з урахуванням їх здатності виснажуватись), зберігають туристичне значення, красу та продуктивність туристичного потенціалу території" [3].

Таким чином, сьогодні в пріоритеті регіональної та державної туристичної політики стоїть раціональне використання та охорона туристичних ресурсів. Карпатський регіон України, як найважливіший туристичний регіон держави, має перебувати у фокусі уваги в контексті цієї проблематики. Відомо, що у найбільш розвинених економіках світу сфера послуг займає значну частку (40 % і більше), а відтак, більше інвестується і отримує стимул до подальшого розвитку. Без інвестиційної підтримки неможливою є підтримка та раціональне використання туристичних ресурсів.

Акценти ж сучасної економіки України і Карпатського регіону зокрема зосереджені на підтримці та інвестуванні ресурсів та інфраструктури виробничої сфери. Це промисловість, діяльність транспорту і зв'язку, будівництво. Така ситуація зумовлена історично складеними традиціями господарювання у регіоні. На туристичні ресурси і туристичну інфраструктуру припадає лише 5,5 % від загального обсягу інвестицій у Карпатському регіоні (у 2014 р.). Натомість у промисловість вкладено 42 %, у будівництво – 17 % інвестицій.

Найбільше туристичних інвестицій приймає Львівська обл. (1/10 частина від усіх інвестицій області), менше – Закарпатська та Івано-Франківська (4-6 %). Чернівецька обл. за рівнем інвестування у Карпатському регіоні істотно відстає (менше 1 % інвестицій у туризмі). Проте туристичний потенціал Закарпатської і Чернівецької обл. є високим, зокрема перевагами цих областей є унікальна природа, численні фестивалі та інші атракції. Проте цей потенціал не розкривається повною мірою через низку факторів: по-перше, недостатнім є рівень використання туристичних ресурсів цих областей, їх залучення в туристичну галузь; по-друге, недостатньою є увага інвесторів до цих областей. Нижче у табл. 2 подано перелік актуальних станом на червень 2015 р. пропозицій з розвитку і використання туристичних ресурсів областей Карпатського регіону.

Табл. 2. Інвестиційні пропозиції щодо використання та фінансування туристичних ресурсів у розрізі областей Карпатського регіону

№ з/п	Область	Пропозиції щодо розвитку та використання туристичних ресурсів
1	2	3
1	Івано-Франківська	<ul style="list-style-type: none"> – спорудження туристичного комплексу "Чорногора"; – спорудження гірськолижного комплексу "Кринта" (с. Красник Верховинського р-ну); – рекреаційний комплекс в урочищі Гаджина; – будівництво санаторно-оздоровчої та тренувальної бази олімпійського резерву в с. Вишків Долинського р-ну; – розвиток бальнеологічного (СПА) туризму в м. Долина на основі використання оздоровчих властивостей соляної ропи з родовища "Барбара"; – спорудження гірськолижного комплексу на горі Михалкова (Косівський р-н); – аквапарк у м. Яремча; – фунікулер у м. Яремча; – будівництво спортивно-оздоровчого комплексу для заняття дельта- і парапланеризмом в с. Одаїв Тлумаського р-ну; – оздоровчо-лікувальний центр "Апітерапія" у м. Галич; – туристичний комплекс "Сарахманські озера" м. Болехів; – відтворення бойківського села – створення етнопоселення у селі Лолин Долинського р-ну; – облаштування туристичної інфраструктури в заказнику державного значення болото Ширковець (с. Старий Мізунь); – облаштування співочого поля в урочищі "Розтока" для проведення масових розважальних і спортивних заходів; – будівництво туристичного центру "Торунський перевал"; – створення дитячого табору "Карпати" у с. Новоселиця Долинського р-ну; – створення центру спадщини Вигодської вузькоколійки; – модернізація гірськолижної бази "Високий перевал" у с. Вишків; – відпочинковий комплекс "Бані" у м. Долина; – будівництво фунікулера в урочищі Запідок; – будівництво залізничної вузькоколійки між Верховинським р-ном (Україна) та містом Вішеу-де-Сус (Румунія).

1	2	3
2	Закарпатська	<ul style="list-style-type: none"> – реставрація Чинадіївського замку; – будівництво садиби в с. Синяк; – створення курортного комплексу на полонині Головчиска; – створення комплексу оздоровчо-відпочинкового на базі товариства "Катод"; – створення відпочинкового комплексу на базі г. Полонина Руна; – створення розважального центру на базі кінотеатру "Мир" в смт Великий Березний; – будівництво аквапарку в м. Мукачево; – санаторно-лікувальний комплекс у с. Розівка Ужгородського р-ну; – санаторій Теребля-2; – термальні води Тереблянського родовища; – гірськолижний комплекс Полонина Апецька; – спелеоцентр "Солотвино".
3	Чернівецька	<ul style="list-style-type: none"> – культурно-мистецький оздоровчий комплекс "Фортеця Гетьманів"; – будівництво бази відпочинку на березі р. Дністер у с. Рашків; – будівництво бази відпочинку на березі р. Дністер у с. Анадоли; – будівництво бази відпочинку на березі р. Дністер у с. Атаки; – будівництво бази відпочинку на березі р. Дністер у с. Рухотин; – будівництво спортивно-оздоровчої бази в с. Малинці; – відкриття туристично-інформаційного центру у м. Хотин; – лижна траса "SNOW-парк"; – будівництво лікувально-оздоровчого центру "Герцаївські джерела"; – будівництво відпочинкового комплексу "Чистий відпочинок".
4	Львівська	<ul style="list-style-type: none"> – будівництво конгрес-холлу; – оздоровчо-лікувальний готельний комплекс; – будівництво стадіону в Трускавці; – земельна ділянка; – підтримка громадського центру створення історико-культурної спадщини в Бродах; – будівництво туристичного об'єкта на земельній ділянці; – капітальний ремонт ідальні в Самбірському р-ні; – створення рекреаційної бази на базі підземних джерел мінеральних вод; – будівництво придорожніх мотелів (будиночки); – будівництво готелю у Волосянці; – створення музею-скансену видобутку нафти в Бориславі та паломницького центру.

*Джерело: дані Державної служби з туризму і курортів України [5].

Як видно з поданих даних у табл. 2, основний обсяг інвестиційних пропозицій припадає на розвиток ресурсів для бальнеологічного туризму та рекреації. Натомість ресурсна база історико-культурного туризму перебуває поза увагою інвесторів. В Івано-Франківській та Закарпатській обл. значна кількість інвестиційних пропозицій спрямована на розбудову ресурсної бази для гірськолижного та екотуризму (табл. 2). У Львівській обл. найактивнішою є підтримка і розвиток готельної інфраструктури. Окрім цього, тут є багато пустуючих ділянок, на яких, в перспективі, можливе будівництво відпочинкової інфраструктури, закладів оздоровчо-рекреаційного призначення.

Варто зауважити, що сьогодні в стані руйнування перебуває велика кількість культурних пам'яток Закарпаття та Івано-Франківської обл. До прикладу, протягом останніх п'яти років Хустський замок Закарпатської обл. опинився в майже зруйнованому стані. Таких прикладів є безліч, проте відсутніми є конкретні дії щодо відновлення та інвестування цих об'єктів. Дослідження у попередніх публікаціях перспективних напрямків розвитку і використання туристичних ресурсів виявило, що найбільш ефективним є фінансування розвитку таких напрямків:

- підвищення транспортної доступності історико-культурних та природних туристичних об'єктів;
- розбудова соціально-економічних туристичних ресурсів, закладів тимчасового розміщення і харчування туристів;
- підтримка розвитку ресурсів для мистецтва, спорту, розваг та відпочинку.

Отже, без фінансових капіталовкладень неможливим є раціональне використання туристичних ресурсів. Покращення та оптимізацію сучасного стану використання туристичних ресурсів потрібно проводити в площині їх активного інвестування.

Насамперед необхідно звернути увагу на відновлення та використання історико-культурних пам'яток, які на сьогодні перебувають у стані активного руйнування. Окрім цього, вагомим чинником ефективного використання туристичних ресурсів є активізація уваги до наявних інвестиційних пропозицій, які сьогодні перебувають у стані очікування. На завершення, варто наголосити, що підвищення інвестиційної активності в туристичній сфері та активніше використання усіх видів туристичних ресурсів може вивести цілу туристичну галузь на високорентабельний рівень розвитку.

Література

1. Закон України "Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць" від 06.09.2012 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>.
2. Кабінет Міністрів України. Розпорядження. Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки: від 14.08.2013 р., № 843-р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-%D1%80>. – (Офіційний сайт Верховної Ради України)
3. Матвійчук Л.Ю. Аналіз раціонального використання туристичних ресурсів України / Л.Ю. Матвійчук // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. – Сер.: Економіка. – 2011. – Вип. 2(54). – С. 145-150.
4. Матвійчук Л.Ю. Інституційні аспекти раціонального використання туристичних ресурсів / Л.Ю. Матвійчук // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ : зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 2. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://tourlib.net/statti_ukr/matvijchuk4.htm
5. Державне агентство України з туризму та курортів. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.tourism.gov.ua/ua/25020/27508/>. – (Офіційний сайт)

Кушнірчук-Ставныча О.М. Использование туристических ресурсов Карпатского региона Украины: реальное состояние и пути улучшения

Рациональное использование и охрану туристических ресурсов определено как приоритетное направление современной туристической политики Карпатского региона Украины. Охарактеризованы инвестиционные предпочтения в исследуемом регионе. Систематизированы и сгруппированы в разрезе областей актуальные инвестиционные предложения по использованию и развитию туристических ресурсов Карпатского региона. Показаны пути улучшения использования имеющихся в регионе туристических ресурсов, в частности определены ключевые направления инвестирования, которые будут способствовать повышению эффективности функционирования туристической индустрии региона.

Ключевые слова: туристические ресурсы; Карпатский регион; рациональное использование ресурсов; инвестиционные предложения; оптимизация.

Kushnirchuk-Stavnycha O.M. Use of tourism resources in Carpathian region of Ukraine: real state and ways of improvement

The rational use and protection of tourism resources is defined as a priority direction of modern tourism policy in Carpathian region of Ukraine. The investment preferences in the

studied region are characterized. The actual investment proposals, which are concerned with use and development of tourism resources in Carpathian region are grouped and systematized by the regions. The ways of using improvement of existing tourism resources in the region are shown, in particular defined the key vectors of investment that, will improve the efficiency of regional tourism industry in general.

Keywords: tourism resources; Carpathian region; rational resources using; investment proposals; optimization.

УДК 658:005.922.1:33

Ст. викл. В.В. Лакіза – НУ "Львівська політехніка"

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Відзначено актуальність превентивних заходів стосовно різного роду небезпек на об'єктах господарювання України, а також підвищення їх здатності до ефективної діяльності та забезпечення економічної безпеки шляхом розвитку виробничого потенціалу підприємств за допомогою активізування інноваційного розвитку. Проаналізовано підходи та уточнено дефініцію поняття "економічна безпека", визначено її основні цілі та компоненти, взаємозв'язок між структурними елементами, складові частини економічної безпеки підприємства, сформовано рекомендації щодо напрямів удосконалення економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, загрози, захищеність, гарантії, система.

Постановка проблеми. На момент сьогоднішнього дня варто відзначити актуальність питань попередження та нейтралізації загроз і небезпек на підприємствах України, а також активізування їх потенційних спроможностей щодо забезпечення економічної безпеки та збільшення ефективності функціонування. Підприємства, будучи відкритими системами, діють під впливом нестійкого, мінливого зовнішнього середовища, яке вносить свої корективи у визначення пріоритетів у процесі управління, коли основними є якісні та кількісні властивості підприємства стосовно спроможності до забезпечення розвитку за таких обставин, коли немає можливості спрогнозувати динаміку факторів внутрішнього середовища. У цьому випадку логічним буде перехід до інтенсивного варіанта розвитку за допомогою виробничого потенціалу підприємства шляхом активізування інноваційного розвитку, на якому зокрема базується економічна безпека підприємства.

Перманентно зростаюча значимість місця підприємства у конкурентному середовищі, формування його економічної безпеки, відсутність належного методичного забезпечення процесу вирішення перерахованих вище проблем функціонування підприємства свідчать про актуальність досліджуваної проблематики і потребу надання практичних рекомендацій стосовно її вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як означено вище, питання економічної безпеки підприємства перебувають у сфері наукових досліджень сьогоднішньої проблематики інноваційного розвитку. Дослідження у цьому напрямку здійснювали як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема: О. Іванілов, Ю. Шемшученко, Г. Пухтаєвич, О. Користін, Г. Іващенко, А. Кірієнко, В. Белокуров, Такулов, В. Понамарьов, С. Шкарлет, О. Судакова, Е. Олейникова, М. Бендіков, Н. Капустин, Е. Раздинина, В. Мунтіян, Ф. Євдокімов, О. Мізіна, О. Бородіна, О. Терещенко, В. Грунин, П. Сенчагов, В. Соснин та ін.